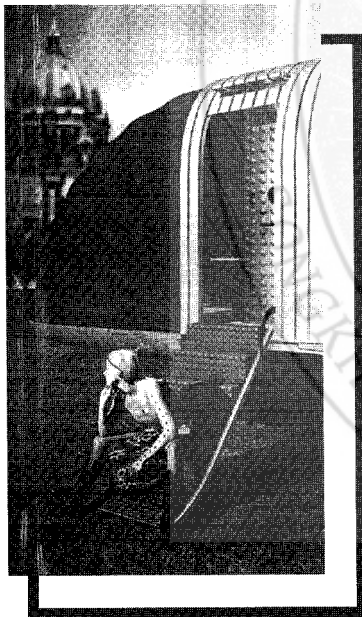

การออกแบบในสแกนดิเนเวีย

ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ได้รับผลผลิตจากการออกแบบที่ดี

วรสิทธิ์ มุททเมธา*

Sleep & Go ผลงานออกแบบของ เบอกิสสัน โรงแรมสำหรับนักเดินทางท่องเที่ยวรูปทรงยาวรี เหมือนเปลือกหุ้มเมล็ดพืช ออกแบบในปี 1997 สำหรับโครงการปี 2020 ใช้งบประมาณน้อย ราคาประหยัด สามารถติดตั้งได้สะดวก รวดเร็ว เหมาะกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ในสแกนดิเนเวีย

"ทิวทัศน์ที่แสนวิเศษรอบ ๆ พวกเขานำมาซึ่งแบบแผนและบ่มเพาะให้ตระหนักถึงความงามที่หมุนเวียนเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติที่ให้ความเชื่อมั่น สร้างศรัทธาในวัสดุรูปทรง และสี

Fileene Harrison Beer นักเขียนได้บันทึกถึงความงามของธรรมชาติแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อนักออกแบบของประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ซึ่งประกอบด้วย เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน รวม 5 ชาติ เรียกว่า "Norden" อันหมายถึง "ทิศเหนือ" ยกเว้นไอซ์แลนด์ ซึ่งมีที่ตั้งโดดเดี่ยวอยู่ในมหาสมุทรแอตแลนติกตอนเหนือ ในส่วนของ 4 ประเทศมีอาณาเขตยาวเหยียดประมาณ 1,900 กิโลเมตร (1,200 ไมล์) จากพรมแดนเยอรมนี เดนมาร์กไปถึงทางตอนเหนือสุดของนอร์เวย์ ทั้งหมดมีพื้นที่รวมกันประมาณ 1,165,000 ตารางกิโลเมตร ใหญ่กว่าอังกฤษ ฝรั่งเศส และสเปนรวมกัน

"ผ้าผืนใหญ่ที่มีลวดลายแตกต่างกัน แต่ทอสานเป็นเนื้อเดียวกัน" เป็นคำเปรียบเทียบบทบาทภูมิศาสตร์ของสแกนดิเนเวีย โดยแต่ละประเทศมีสิ่งแวดล้อมเป็นของตนเอง ไม่เหมือนที่ใดในโลก ผู้คนในสแกนดิเนเวียส่วนใหญ่อยู่ในเขตเกษตรกรรมตั้งอยู่ใกล้เคียงกับเมืองใหญ่เลียบชายฝั่งทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่า ภูเขา ทะเลสาบ กลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า "นอร์ดิก" (Nordic) มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 22 ล้านคน

*อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา

ภาพมุมมองของ
Sleep & Go
ของ เบอกิสสัน

ในช่วงเวลาแห่งอดีต แม้จะมีความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้น แต่ประชาชาติสแกนดิเนเวียยังคงความสุขสันติได้ยาวนานเกือบ 200 ปี มีประวัติศาสตร์ที่คลุกเคล้าไปกับเทพนิยาย สร้างความบันเทิงใจให้กับผู้คน ที่อาศัยด้วยสภาพที่สมบูรณ์ของธรรมชาติ จึงทำให้คนสแกนดิเนเวียมีสภาพทั่วไปที่ไม่ต่างกันมากนักในทางเชื้อชาติ ศาสนา และมีระบบกฎหมายมาจากพื้นฐานปรัชญาเดียวกัน

ด้วยสภาพธรรมชาติแวดล้อมที่มีความงดงาม แต่ไม่ได้มีความเมตตา 9 เดือนของภูมิภาคในสแกนดิเนเวียเป็นความหนาวเย็น และ 3 เดือน เป็นความสวยงามของฤดูร้อน ซึ่งหมายถึงนักออกแบบต้องค้นหาความบันเทิงใจจากธรรมชาติให้มากที่สุด จึงเป็นข้อบังคับให้ต้องแสวงหาความ

สะดวกสบายในบ้าน อันเป็นสวรรค์ของชีวิตในบรรยากาศอบอุ่นของครอบครัว แต่ขณะเดียวกันทำให้เกิดความเคารพนับถือในธรรมชาติ มีความเชี่ยวชาญและซาบซึ้งอย่างสูงในคุณภาพของวัตถุดิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนท้องถิ่น ที่มีประเพณีตกทอดมายาวนานด้วยทักษะช่างฝีมือและศิลปะพื้นบ้าน ได้ปรากฏให้เห็นใน 5 ประเทศ ด้วยการผสมผสานระหว่างหัตถกรรมเก่าแก่ ไปสู่การปฏิบัติแบบสมัยใหม่ของนักออกแบบ

ในสแกนดิเนเวีย การออกแบบที่ดีเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นหลักการที่เข้าถึงทุกส่วนของสังคม โดยยอมรับเอาการออกแบบเป็นสารสำคัญของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสวัสดิการจากแนวโน้มที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ เหล่านักออกแบบสแกนดิเนเวียจะหาความสมดุลที่ดีที่สุดระหว่างงานที่สร้างด้วยทักษะฝีมือมนุษย์กับโลกที่เป็นธรรมชาติแวดล้อมพวกเขา ประเพณีที่เชื่อมั่นในการออกแบบเพื่อการมีชีวิต และข้อจำกัดของทรัพยากรที่สามารถหาได้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นักออกแบบสแกนดิเนเวียได้เข้าใจมานานแล้วว่า ความงามที่เกิดจากวิธีการผลิตอุตสาหกรรมจะสร้าง *ความรู้สึกแปลกแยก* ต่อสาธารณชน พวกเขาจึงมุ่งแสวงหาความงามพื้นฐานในแบบ *มนุษย์เป็นผู้กระทำ* การผลิตสมควรจะใช้ทักษะฝีมือคนเสียก่อนที่จะใช้เครื่องจักรเข้าทำการ มีนักออกแบบจำนวนมากเช่น Alvar Aalto และ

Anne Jacobsen รวมถึง Jens Quistgaard และ Tapio Wirkkala ได้นำธรรมชาติมาปรับปรุงงานมากกว่าอาศัยเครื่องจักร และเป็นนักบุกเบิกให้กับแนวคิด อินทรีย์รูป (Organic Modernism)

แม้ว่าคนสแกนดิเนเวียส่วนใหญ่จะมีความสุขกับประวัติศาสตร์การออกแบบที่ยอดเยี่ยม แต่การออกแบบได้ปรากฏชัดเป็นครั้งแรกในงาน การออกแบบสแกนดิเนเวีย เมื่อปี 1950 โดยผ่านนิทรรศการที่จัดขึ้นในอเมริกาและแคนาดาในช่วงปี 1954-1957 ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงรูปทรงวัสดุ คุณประโยชน์ สี พื้นผิว ความคงทนความสำเร็จของการผสมผสานระหว่างหัตถกรรมเก่าแก่กับการปฏิบัติแบบหลักการสมัยใหม่ เป็นการทำสิ่งของคุณภาพโดยปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดี ผลิตภัณฑ์ทั้งหลายไม่ว่าจะทำด้วยมือหรือเครื่องจักร ถูกหรือแพง รูปแบบต้องแสดงอารมณ์ ความสะอาดสวยงามนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันมากกว่าจะให้เพียงสัญลักษณ์

โดยประเพณีนิยม ทักษะฝีมือของสแกนดิเนเวียมาจากการทำด้วยความพอใจมากกว่าการแสดงเพื่อให้เห็นสถานภาพเป็นการผสมกันระหว่างแบบเก่าและใหม่ นับเป็นการต่อสู้ที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิเสธรูปแบบ "ไฮสไตล์" (High Style) ที่ยากต่อการรับรู้เข้าใจ

ลักษณะทั่วไป งานตกแต่งภายในของสแกนดิเนเวียไม่แออัดด้วยสิ่งของ จึง

ทำให้เป็นผลดีต่อระบบแสงสว่าง อันเป็นเรื่องสำคัญต่อการอยู่อาศัยในฤดูหนาวอันยาวนาน การออกแบบจึงเป็นผลรวมของความคิดมากกว่าที่จะแยกจากกัน ด้วยรากฐานทางหัตถกรรมที่มีมายาวนาน จึงมีหลายโรงงานขนาดใหญ่ผลิตเครื่องแก้ว เซรามิก เช่น Arabia และ Iittala ยังคงไว้ซึ่งการทำงานคันทันคว้าโดยจำกัดจำนวนการผลิต สตูดิโอเหล่านี้มีแนวคิดของความจริง + วัสดุ + วิธีการ เน้นหนัก เอกลักษณะของไม้ แก้ว เซรามิก และวัสดุอื่น ๆ เป็นการเน้นคุณสมบัติตามธรรมชาติ

ภายใต้การเสนอรูปแบบความเป็นมนุษย์ผสมกับสิ่งที่จำเป็น การออกแบบของสแกนดิเนเวียจึงนำไปสู่

เสรีภาพ ประชาธิปไตย

ประชาชนทุกคนมี

สิทธิ์ได้รับผลผลิต

จากการออกแบบที่ดี

ในขณะที่โลก

ประสบปัญหา

สังคมและสิ่งแวดล้อม

การออกแบบของ

สแกนดิเนเวีย

ย่อมเสนอหนทาง

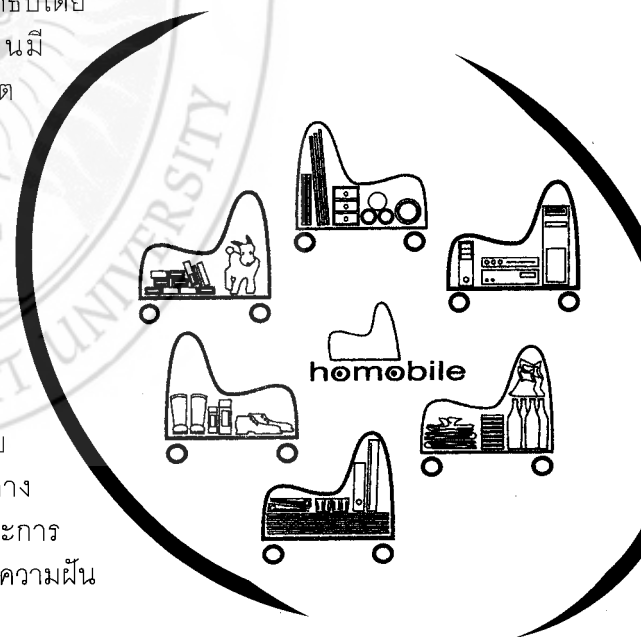
ทั้งความงามและการ

ปฏิบัติ เพื่อไปสู่ความฝัน

แห่งยูโทเปีย

Homobile โดย เบอเกิสต์

ชาวไอซ์แลนด์ภายในเป็นที่เก็บสิ่งของ

แปลและเรียบเรียงจาก

Charilte & Peter Fiell. Scandinavian Design. Italy : Taschen, 2000.